

İKTİSAT

DERGİSİ

MART
1976

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

— AHMET ÖZPINAR
GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLERDE PAZARLA-
MA ARAŞTIRMALARI

— İBRAHİM KAZANCI
KIDEM TAZMİNATI

— NURİYE MANİSALI
DOKUMA VE GİYİM SANAYİNİN TÜRK
EKONOMİSİNDEKİ YERİ

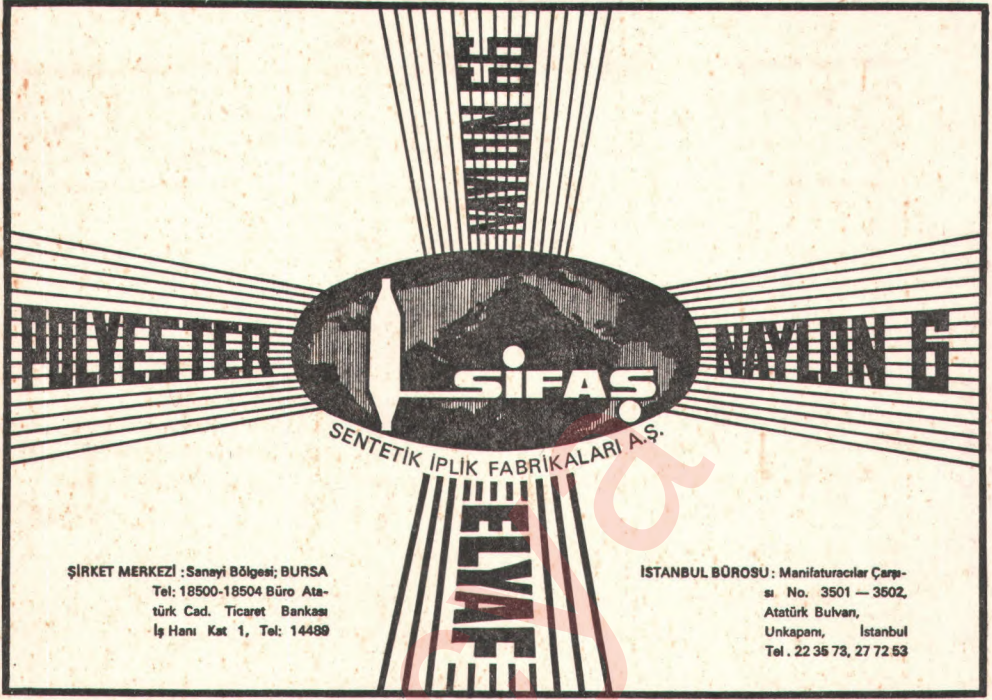
AYIN SORUNU

BERKER KOÇER
TEŞVİK SİSTEMİ İÇİNDE PROJE
DEĞERLENDİRME

AYIN YORUMU

ERCAN DÜLGEROĞLU
SERMAYE PİYASASI

SAYI : 141
CİLT : 24
750 KURUŞ

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro At-
türk Cad. Ticaret Bankası
İç Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 35 73, 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret **ödenmez**.
Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi so-
rumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın **iade**
edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi		1250.— TL.
İç sahife		1000.— TL.
Arka kapak içi		1250.— TL.
Arka kapak		1500 — TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XXIV

MART 1976

SAYI : 141

Fiatı 750 kuruş

Yıllık : 90 - 6 Aylık - 45 TL.

Cemiyet Adına Sahibi : Nihat BATUR

İdare Müdürü : Orhan SOFUOĞLU

Yazı İşleri Müdürü : Şeref ÖZGENCİL

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi		***
3. Ayın Yorumu (Sermaye Piyasası)		Ercan DÜLGEROĞLU
6. Ayın Karikatürü		Ercan AKYOL
7. Ayın Sorunu		
(Teşvik Sistemi içinde proje/değerlendirme)		Berk KOÇER
11. Gelişmekte Olan Ekonomilerde Pazarlama Araştırmaları	...	Ahmet ÖZPINAR
17. Dokuma ve Giyim Sanayinin Türk Ekonomisindeki Yeri		Nuriye MANİSALI
20. Kıdem Tazminatı		İbrahim KAZANCI
30. Dünyada ve Türkiyede Son Ekonomik Gelişmeler		Ruzan YARAR
37. Ayın Ekonomik Haberleri		Şeref ÖZGENCİL

Derginin Sesi

Değerli Okurlarımız,

Dergimizin son beş sayısından beri yapa gelmekte olduğumuz yeniliklerin okuyucu camiamızda olumlu tesiri yönetici arkadaşları fazlasıyla duygulandırmak. tadır. İstanbul'daki ve diğer illerimizdeki okuyucularımızdan almış olduğumuz öv. gü dolu yazılar dergimizin üzerine daha fazla eğilmeye bizleri zorlamaktadır.

En iyiye ulaşmanın tek elden mümkün olmadığına inandığımızdan tenkitleri. nizde bizler için bir takdir olacağını kabul edip siz kıymetli okurlarımızdan «mis' on page», kompozisyonlar, değişik çıkmağa devam eden kapak renkleri ve muhte- viyat hakkındaki görüş ve önerilerinizi bekliyoruz.

İktisatlıların sesi olarak oluşturmağa çalıştığımız «İKTİSAT DERGİSİ» sizlerin yakın ilgisi ile daha iyiye varacaktır.

Sevgili okurlarımız yeni yılla birlikte dergi abone ücretleri ve üye aidatlarının 1976 yılı tahsilatlarına başlamış bulunmaktayız. Geçen sayıda dergimizde ek ola- rak yollamış olduğumuz abone işlerini doldurarak cemiyet Genel Merkez adresine postalarsanız dergimizin sizlere ulaşmama ihtimalini ortadan kaldırmış olursunuz.

Dergimize yollanmakta olan yazıların münderecatımızın çokluğu nedeni ile ba- zılarının neşri gecikmektedir. Bu sebeple ilgili yazar arkadaşlarımızdan özür diler, alakalarının devamını dileriz.

Okurlarımızdan gelen övgü yazılarına teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Ayın Yorumu

Sermaye Piyasası

ERCAN DÜLGEROĞLU

Bursa Tic. ve San. Odası
Araştırma Uzmanı

1976 Türkiye Ekonomisi bundan önceki yıllarda olduğu gibi gelişmekte olmanın getirdiği bir yığın sorun ve bu sorunların yanında ekonomide biriken çeşitli imkânlar ile birlikte önümüze gelmektedir.

Genellikle sorunların başında üretimin ülke talebine, ihtiyaçlarına, cevap verebilecek şekilde arttırılması gelmektedir. Eğer üretim yeterince arttırılamıyorsa, doğal olarak ekonomide durgunluk, kalkınma hızının yavaşlaması, sanayide dar boğazlar, işsizlik yanında: enflasyon, geçim zorluğu, yapısal bozukluklar gibi sorunlar karşımıza belirecektir. 1976 yılında ekonomiye canlılık getirilmesi, bunun içinde sınaî yatırımların gerek ithal ikamesi yaratan gerekse ihracata dönük olsun hızlandırılması ve istihdam imkânlarının süratle genişletilmesi en âcil iktisat politikalarının başında gelmektedir.

Başlangıçta izah edildiği gibi, Türk Ekonomisinin bunca sorunu yanında kalkınma ve büyüme çabalarının meydana çıkardığı birikimler ve kaynaklar da bulunmaktadır.

Bu kaynakların en önemlisi ve fakat, maalesef değerlendirilemeyen bir tanesi Türkiye'de yeterli bir düzeye ulaşan tasarruflardır. Tasarruflar millî gelirdeki artışlardan ve fert başına düşen gelirlerdeki

yükselmelerden büyük ölçüde etkilenmiştir. 1963 yılında başlayan plânlı kalkınma dönemi başlarında Bankalardaki mevduat hacmi 10 milyar lira iken, 1970 lerde 40 milyar lira olmuş 1975 yılında ise rakamlar 100 milyar liranın üzerine çıkmıştır. Bankalarda biriken bu tasarrufun yanında halkın değerlendirilmeyen küçük tabir edilen tasarrufları da önemli boyutlara ulaşmıştır. Tabiatıyla bu tür tasarrufların başında ülke dışında çalışan işçilerin tasarrufları gelmektedir. Ancak bu tasarruflardan ülkeye gelen 1,5 milyar dolarlık yıllık gelir, işçilerimizin toplam tasarruflarının % 25 ine dahi ulaşmamaktadır. Asıl önemli tasarruf payı maalesef Türkiye dışında kalmaktadır.

Netice olarak Türkiye Gâyri Safi Millî Hasılasının % 30 undan fazlasını sermaye birikimi olarak realize etmiş durumdadır. Ancak ülkenin sanayileşerek kalkınması ve tasarruf-yatırım ilişkileri için geçerli ve yeterli bulunan bu kaynaklar, ekonominin düzenindeki çarpıklık ve çalışmazlıktan dolayı etkin bir şekilde yatırımlara ve sanayileşmeye kanalize edilememektedir.

Sermaye birikimi ve yatırımların finansmanını zorlaştıran bu çalışmazlığın en önemli örneği «Sermaye Piyasası» ile ortaya çıkmaktadır. Bilindiği gibi Sermaye Piyasasını tanzim edecek bir yasa henüz mevcut değildir. Yılda 100 milyar liranın üzerinde yatırımın plânlandığı bir ülkede Sermaye Piyasası Kanunu'nun bulunmaması büyük bir boşluktur. Bu boşluğun hazırlanmış kanun tasarılarının revizyonu ile derhal doldurulması zorunludur.

Sermaye piyasasının gelişmesi her şeyden evvel bu piyasayı besleyecek olan maddi finans kaynaklarının, diğer bir deyişle toplam tasarruf gücünün artmasıyla ilgilidir. Toplam tasarruf gücü bir yandan arttırılırken diğer yandan düzenlemelere ihtiyaç gösteren sermaye ve fon akımı yolları ve kaynakları da göz önünde bulundurulmalıdır. Mülkiyet garantisi, paranın değerinin korunması siyasi ve ekonomik istikrar, menkûl kıymetlerin Türkiye çapında mobilitesinin sağlanması, karma ekonomi prensiplerinin kuvvetlendirilmesi, kalkınma ve yatırım bankalarının daha aktif olması yabancı sermayenin ülke menfaatlerine uygun olarak yatırım yapmasının teşviki işçi döviz gelirlerinin yatırımlara özendirilmesi bankalarda toplanan mevduatın sermaye piyasasına sınaî yatırımlar için kanalize edilmesi, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Meyak ve Oyak gibi Kurumlarda biriken fon-

ların önemli kısmının sermaye piyasasına yöneltilmesi bu konu içinde düşünülen ve uygulanması gerek ehemmiyetli tedbir'lerdir.

Sermaye Piyasasının Türkiye Ekonomisi içinde aktif bir rol oynaması, sanayileşme ve kalkınma sorunlarımızın can damarı olan finansman meselesinin çözümünde çok etkili olacaktır. Bu münasebetle derhal gerekli düzenlemelerin yapılmasının ve «Sermaye Piyasası Kanunu» nun çıkartılmasının ülkemiz için yararları tartışılmaz bir hedef olduğu unutulmamalıdır.

SANPROFİL

inşaat teknğinde yeni bir devrin kapılarını acıyor...

*** ÇELİK KAPI KASASI**

- Türk standartlarına ve DIN normuna uygun imalat
- Farklıda ucuz fiat
- Rakipsiz kalite
- Mimari güzellik
- Derhal teslim
- Yerinde montaj

*** AHŞAP PRES KAPILAR**

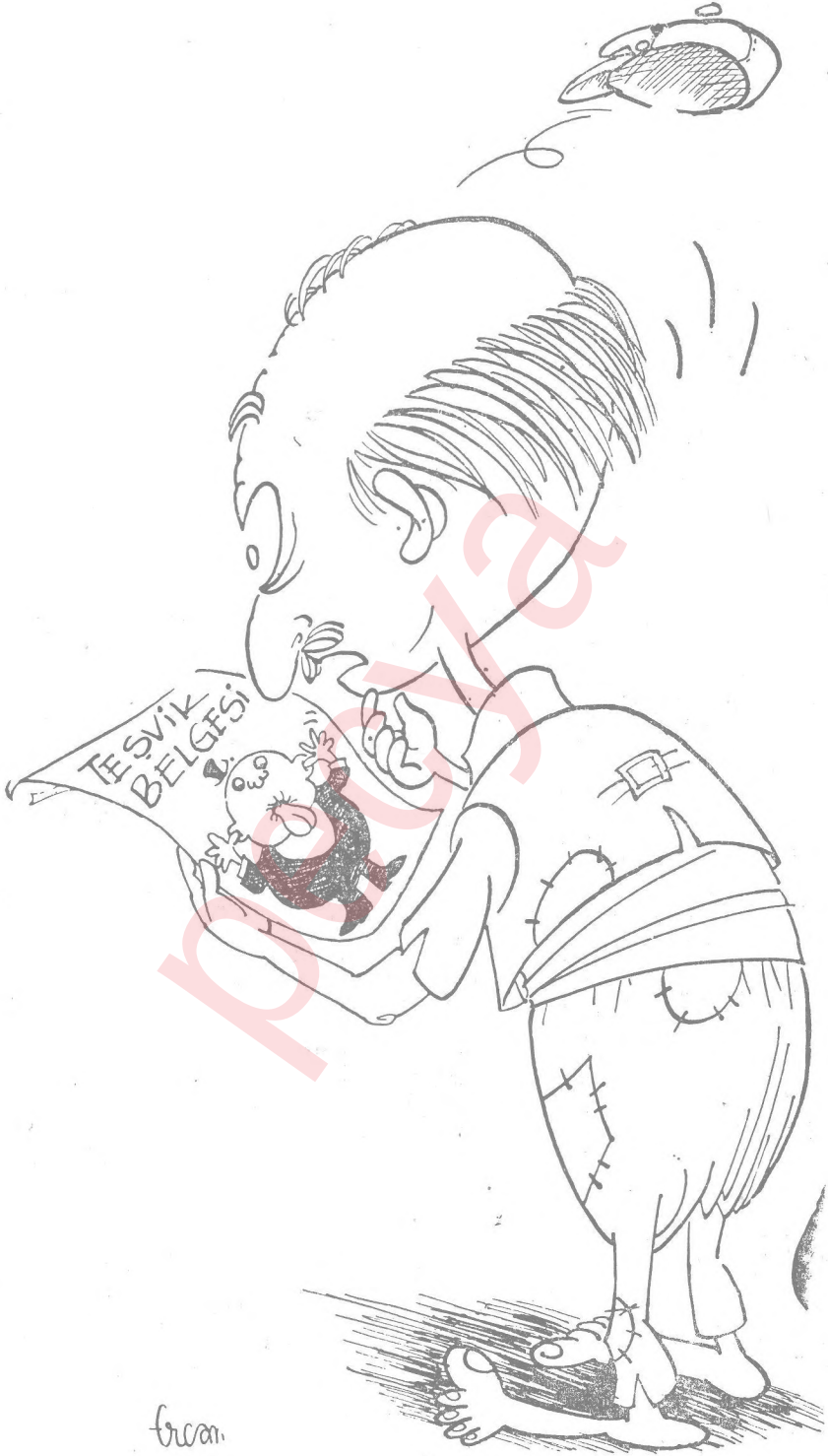
- Deforme olmayan kapı
- Güvenilir kalite
- Değişik kaplama çeşitleri
- Mukayese kabul, etmeyen fiat
- Zarif görünüş

*** ÇELİK PENCERE PROFİLİ**

- Pencere, imalatında ahşaptan daha ucuz maliyet
- Kullanış ve tatbiki kolay profil
- Dekoratif görünüş
- Uzun ömür, ucuz fiat

GENEL DAĞITIMCI
GÜROK YAPI MALZEMELERİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
 Bağdat Cad. 384/3 Sütlüce - İstanbul
 İstanbul Tel: 58 11 60 - 58 11 61
 İzmir Şube Tel: 34 404 - Ankara Tel: 17 51 60

FABRİKA
SANPROFİL SANAYİ ve TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
 Dolayba Pendik - İstanbul

Ayın Sorunu

Teşvik Sistemi içinde Proje Değerlendirme

BERK KOÇER

İktisatçı

Özel sektör projeleri için teşvik belgesi verilmesine esas prosedürlerin, proje değerlendirmesi açısından ne gibi özellikler getirdiğini; proje değerlendirme konusunda mevcut ilgili kuruluşların yaklaşımlarını incelemeye çalışmakta yarar olabilir. Yatırımların teşvikinde «subjektif» likten kurtulmak; bölgesel ve sektörel önceliği olan projeleri en iyi şekilde belirlemek ancak proje değerlendirme çalışmalarının gelişmesi ile imkan içinde olabilir.

Bilindiği üzere klasik olarak bir yatırım projesinin değerlendirilmesi başlıca üç ayrı ihtisas konularda yapılır: 1. Ekonomik 2. Teknik 3. Mali.

Ekonomik Açından :

Bu üç ayrı değerlendirme konuları, genellikle bir ekonomici tarafından koordine edilerek sonuca varılır. Yukarıdaki sıralama bir

rastlantıyı değil fakat bazı öncelikleri belirtir. Nitekim bir yatırım projesini önce ekonomik açıdan değerlendirmekte yarar vardır. (Ekonomi kavramı içinde istihdam vs. gibi sosyal unsurları da düşünebiliriz.)

Ekonomik ölçütlere uygun olmayan bir projenin teknik yapılabilirliği ne olursa olsun, uygulanması için bir gerekçe bulunmayacaktır. Finansmanla ilgili değerlendirmeler ise ancak projenin ekonomik ve teknik yapılabilirliğinin saptanmasından sonra sözkonusu olacaktır.

İşte bu nedenle sanayi ve teknoloji bakanlığı projeleri ekonomik ve teknik ölçütlere ağırlık vererek değerlendirme durumundadır. Bu arada DPT'da teşvik tabloları hazırlamakta ve sanayi ve teknoloji bakanlığının projenin iç mantığının yanı sıra makro büyüklükler içindeki yerini de saptamasına yardımcı olmaktadır. Yalnız bu noktada ortaya bazı sorunlar çıkabilir :

a. Kuruluşların birbirleri aleyhine yetkilerini genişletme çabası, somut kriterlerin (mümkün olan mallarda ve sektörlerde) uygulanması yerine daha esnek; yani «Şu kapasite... bu bölge» demek yerine «uygun görülürse» gibi genel ve subjektif değerlendirmelere neden olabilecek yöntemlere yol açabilir.

b. Kapasitelerin artık yeterli düzeye ulaştığı alanlarda teşviği durdurmak; arz talep durumuna göre esnek olmak her zaman imkan içinde olmayabilir. Daha önce aynı konuda verilmiş belgelerle «haksız rekabet» imkanı verildiği iddiaları yetkililerin-kapasitelerin artık yeterli olmasına rağmen teşvik belgesi vermeye devam etmeye zorlayabilir. Burada aslında yatırımcının yararı söz konusudur. Ancak ilgililer bunu anlatmakta güçlük çekebilir.

c. Proje değerlendirilmesine kaynak teşkil edecek «data bank» olmayışı çeşitli kıyaslamaların yapılmasına olanak vermeyebilir. Dış fiyatlarla iç fiyatların mukayesesi; maliyet unsurlarının katma değer ve maddi girdiler bazında kıyaslanması imkan içinde olmayabilir.

d. Ayrıntılı bir sanayi planının olmayışı; bazı karar ve hedeflerin hiç değilse bazı temel mal ve sektörler bazında dahi bilinmeyişi proje değerlendirmede zorluk çıkarabilir. Zaten bu nedenle olsa gerek geniş bir teşvik tablosu çerçevesinde belirlenmiş olan —biraz da teş-

vik unsurlarının sınırlı kalemlerden oluşması sonucu— yatırımların gerek bölgesel olarak, gerekse konu olarak hemen hemen aynı oranda teşvik görmekte olduğu bilinmektedir.

Belirtmiş olduğumuz gibi bakanlık ekonomik ve teknik ölçütlere ağırlık verme durumunda olmakla birlikte, finansman açısından da bazı işlemler yapmaktadır. Öz sermaye oranlarının saptanması, bunun ne şekilde ve nereden karşılanacağı; şirket sermayesi ve şirketin kurulma tarihi; otofinansman oranları gibi.

Bildiğimiz kadarıyla bakanlık bu tür finansman konuları ile ilgili gerekli uyarımları da yatırımcılara yapmaktadır.

Banka Açısından :

Her ne kadar teşvik unsurları içinde finansman ve kredi unsuru da yer almakta ise de bunun teorik olduğu, uygulamada yatırımcının banka ile yalnız kaldığı bilinmektedir. Yatırımcının kredi temin edebilmesi, projesinin sağlamlığından ve teşvik durumlarından çok orta vadede kredi olanakları ve gösterebildiği karşılıklarla ilgili olmaktadır. Ancak gene de hiç değilse kalkınma bankalarınca daha ciddi olarak yapılmakta olan proje değerlendirme çalışmalarının, proje finansman durumu bakımından ağırlık taşıması gerekir. Şurası açıktır ki çoğu bankalarda proje değerlendirme işi, istihbarat servislerinin düzeyinde veya bu tür servislerin bilgisi ve tecrübesi oranında yürütülmektedir. Bu proje değerlendirme işinin ne olduğunun dahi bazı bankalarca anlaşılmamış olduğunu gösterir. Ancak bankaların yapma durumunda olduğu proje değerlendirme çalışmaları yeterli düzeye geldiğinde, bankaların bu tür çalışmalarında finansman ölçütlerine verecekleri ağırlık ise, açıktır ki Sanayi Bakanlığının finansman konusunda vereceği ağırlıktan daha fazla olacaktır. Çünkü Sanayi Bakanlığı yatırımcının finansman durumunu hem kontrol edemez, hem de kredi olanaklarını yatırımcı düzeyinde saptayamaz.

Eğitim ve Altyapı :

Aslında teşvik sistemi içinde proje değerlendirme çalışmalarının eğitici niteliği ve altyapıyı geliştirici etkileri oldukça belirlidir. Nitekim bir başka yazımızda da belirtmiş olduğumuz üzere: «...en basit

yatırımcı bile artık bugün yapacağı yatırımı önceden planlama ve olumlu olumsuz özelliklerini tartma durumunda kalmaktadır. Yatırımcı, uygulama sırasında ortaya çıkacak bazı cevapları önceden hazırlama gereğini duymakta, projenin gerektiği kadrolar proje hazırlığı sırasında eğitim görmüş olmaktadır. Kısacası, teşvik unsurları ülkemizde ilk defa yatırım projeciliğinin geniş oranda gelişmesini sağlamıştır. Ek olarak bu unsurlar belirli bir aşamayı belgeleyen proje stoklarının ülke çapında ortaya çıkmasını da gerçekleştirmiştir.» (1)

Daha ileride özel sektör ve karma sektörlerinde proje değerlendirme çalışmalarının metodolojisine; bugünkü metodların kritiğine ve özellikle kamu kesiminde DPT'ce uygulanan (2) ilginç bir metodolojinin ayrıntılarına değinmeye çalışacağız.

Ek bilgi için yazarın diğer incelemeleri şunlardır :

1. Teşvik Unsurları ve Değerlendirmeler
Cumhuriyet 21 Ağustos 1974
2. Teşvik Unsurları ve Uygulama
Cumhuriyet 6 Mart 1974
3. Gerice Bölgelere Yatırım Yapmak için
Milliyet 12 Şubat 1974

(1) «Teşvik Unsurları ve Uygulama» Cumhuriyet 6 Mart 1974

(2) Halen Devlet Yatırım Bankası Genel Md. Yardımcısı eski DPT uzmanlarından Sn. Tarık Kıvanç'ın katkılarıyla oluşturulmuş bu metodoloji ilginç bir biçimde çeşitli değişkenleri tek bir oran (fayda/masraf oranı) içinde bağdaştırmak olanağını vermektedir.

Gelişmekte olan Ekonomilerde Pazarlama Araştırmaları

AHMET ÖZPINAR
İktisatçı

Pazarlama Araştırması; ürün ve hizmetlerin pazarlanması sorunlarını çözümlmek üzere gereken bilgilerin sistematik olarak toplanması, derlenmesi, kayıt edilmesi ve analiz edilerek değerlendirilmesidir. En geniş anlamı ile Pazarlama Araştırmaları, mali ve teknik fonksiyonların dışındaki hemen hemen bütün iş araştırması faaliyetlerini; en dar anlamı ile de, genellikle belirli bir tüketici grubunun davranışlarının araştırılmasını kapsar. Her iki durumda da pazarlama araştırmalarının, büyük değer ve önem taşıdığını itiraf etmek gerekir.

Gelişmekte olan Ekonomilerde Pazarlama faaliyetlerinin ortaya koyduklarını hem firma ve hem de tüm ekonomi seviyesinde geliştirmek için, pazarlama araştırmalarından yararlanılabilir.

A — Gelişmekte Olan Ekonomiler :

Gelişmekte olan veya diğer bir ifadeyle kalkınmakta olan ekonomiler, yerli pazarların henüz kuruluş safhasında olduğu ekonomilerdir. Ancak yerli pazarlar yabancı üretim teknikleri ile donatılmıştır.

Önceleri yabancı ülkelerce üretilen ürün ve hizmetler, bu imkan neticesinde ülke içinde de üretilmektedir. «İkame etkisi» adını verebileceğimiz bu dönemde, pazarlama faaliyetleri belirlenmiş değildir. Zira ithal edilen üretim teknolojisi ile birlikte, üretilen ürünlerin satışı için gerekli olan işletmecilik yeteneğinin de aynı zamanda elde edilememesi, bu dönemdeki karışıklığın artmasına sebep olmaktadır. Bu yapıdaki ekonomilerde üretici, aracı ve tüketici arasında hiçbir koordinasyon yoktur. Örneğin pazarı meydana getirenler arasında bir bilgi akışı olmadığından, gelişen ekonomilerde arz ve talebin dengelenmesi hali çoğu kere sağlanamaz.

Nitekim pek çok gelişmekte olan ülkelerde, uzun dönemler boyunca ithal yolu ile sınırlı bir şekilde karşılanan talep; ülke içi üretime geçildikten sonra «Aşırı Talep» mahiyetini almıştır. Talebin, üreticinin arz edebileceği veya arz etmek istediği seviyeyi aşması haline denir. Aşırı talep; gelişmekte olan ekonomilerde ürünlerin tip ve cinslerine göre uzun seneler devam edebilir. Teorik olarak aşırı talebi azaltmak ve kıstak için, «Kısıtlayıcı Pazarlama Yöntemleri» uygulanabilir. Kısıtlayıcı pazarlamadan kasıt; tüketicilerin tümünü veya bir kısmını devamlı veya geçici bir süre için satın almaktan vazgeçirmektir. Bu politikadan olarak uygulamada kullanılan hemen bir-iki imkan vardır : O da en başta fiyatları arttırmak ve sonra da ürün kalitesini düşürmektir.

Bu şartlar altında hem talep daralmış olacak ve hem de pazarlayıcı, üretici firmalar yüksek gelirler elde edeceklerdir. Ancak talebin, en arzulanan biçimi olan «Yeterli Talep» haline gelmesi durumunda, firmalar stok yapmaya başlayacaklardır. Zira bu sefer tam bir ters durum, arz fazlası söz konusudur. İşte pazarlama araştırmalarının gerekliliği burada ortaya çıkmaktadır : Önceden yapılacak pazarlama araştırmaları ve bunun ışığı altında alınacak tedbir ve politikalarla, problemleri ortaya çıkmadan çözmek.

Netice olarak şunu ifade etmek, gelişmekte olan ekonomiler için geçerli olabilecektir : Sermaye birikimi ve sanayileşme bu ülkelerde en önemli iki sorun olup, pazarlama araştırmaları bu amaçların gerçekleşmesine katkısı olmayan ve kaynakların israfına yol açan bir faaliyet olarak düşünülmektedir. Yani bu ekonomilerde talebin, her zaman var olduğu kabul edilmektedir. O zaman talebin geliştirilmesi yo-

lunda yapılan her harcama, kaynakların israfına yol açacaktır. Bu görüş iki açıdan hatalıdır :

1. Öncelikle pazarlama araştırmaları, sadece talep ile ilgili yapılmazlar. Yatırımlar, davranışlar, sanayileşme gibi konularda da uygulanırlar.

2. Talep, her zaman için Aşırı veya Yeterli Talep halini muhafaza etmez. Bir noktadan sonra zorunlu ihtiyaç maddeleri hariç her ürünün talebi; «Gerileyen», «Düzensiz» ve hatta «Olumsuz» veya «Sıfır» Talep haline gelebilir. Yani pazar, üretici egemenliğinden tüketici egemenliği haline geçebilir.

Bu durumlarda aniden pazarlama araştırmaları yapılması söz konusu olamaz. Pazarlama araştırmaları, belirli bir süre hazırlığı ve belirli bir süre de uygulama safhasını gerektirir. Problemlerin ortaya çıktığı devrede yapılacak pazarlama araştırması; geç kalmış, faydasız ve masraflı bir çözüm yoludur. Önemli olan araştırmaların zamanında yapılıp, faydaya sunulmasıdır.

B — Gelişmekte olan Ekonomilerde Pazarlama Araştırmaları :

Gelişmekte olan ekonomilerde herşeyden önce pazarlama araştırmalarının terminolojik olarak, şu üç özelliğini gözden uzak tutmak gereklidir :

1. Eğer araştırmayı bir firmaya yaptırma durumu söz konusu ise, Pazarlama Araştırması; söz konusu firmanın kâr peşinde koşma ve müşteriye sömürme gayesiyle kullanılan bir araç değildir.

2. Bütün pazarlama araştırmaları, sadece üretici firmalar tarafından yapılmamalıdır. Devlet eliyle yürütülen araştırmalardan başka, özel ve kamu sektörlerinde de araştırma faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayacak ihtisaslaşmış özel araştırma ünitelerinin kurulmasına da ihtiyaç vardır. Örneğin Fransa'da «Insee» yani Fransız Ulusal İstatistik Kurumu, bu tür pazarlama araştırmaları yapmaktadır. O halde burada pazarlama araştırmalarını yapan kuruluşlara göre, şu şekilde bir tasnif yapılabilir :

a — Devlet organlarınca, Insee gibi,

b — Mesleki organlarca, Esomar, Ama, Wapor gibi,

c — Özel organlarca,

d — Özel firmalarca, yapılan pazarlama araştırmaları.

3. — Bütün pazarlama araştırmaları, kantitatif yani nicel değildir. Geręi bu tür araştırmaların büyük bir kısmı istatistik metotlarının uygulanması, model kurulması ve bilgi-sayar teknolojisine dayanmakta ise de, bunlar kullanılabilecek metotların tamamı değildir.

Ne tür teknik ve metotla yapılırsa yapılsın, gelişmekte olan ekonomilerde pazarlama araştırmaları üç fonksiyonel kategoriye ayrılır:

1 — Tanımlayıcı Araştırmalar; bir konuyu, örneğin bir pazar, bir endüstri, bir ilişkiler sistemi vb.'ini, tanımlamak veya tasvir etmek amacına yönelmiş olup, konuyu ne, nerede, kim suallerini kullanarak inceler.

2 — Sebep-Sonuç ilişkilerinin tesbitini amaç edinen araştırmalar; tanımlayıcı araştırmalar ile ortaya çıkarılan değişkenler arasındaki ilişkileri tesbite çalışır.

3 — Geleceğe ilişkin öngörülerde bulunmayı amaç edinen araştırmalar; belirli tahminlerden yararlanarak geleceğe ilişkin ön tahminlerde bulunulması esasına dayanır.

Bu tip ve özellikleri arz eden pazarlama araştırmaları, gelişmekte olan bir ekonomide belli başlı üç önemli rol oynar :

1. Üretim ile iç pazardaki talep arasında var olan boşlukların tesbitini ve kapatılmasını sağlar. Burada ana problem, gelişmekte olan bir ekonomide pazarlama araştırmalarının neden kullanılması gerektiğinin anlaşılmasını tesbittir.

2. Pazarlama kanallarına ilişkin faaliyetlerin koordinasyonu. Burada da tüketicilerin görüşleri, satıcının özellikleri, stokların miktar ve yeri, aracının önemi gibi faktörler üzerinde yürütölen araştırma faaliyetleri önem kazanır.

3. Ülke ürünlerine olan dış talebin değerlendirilmesi. Bu husus ise, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile yakınlaşan Türkiye için özellikle önem taşıyan bir sorundur.

Bütün bunların sonunda şunu ifade etmek yanlış olmayacaktır; ekonomik kalkınma kısmen araştırmaya ve araştırma da kısmen ekonomik kalkınmaya bağlı olarak gelişir. Bu tür araştırmalara ilk teşvikin devletten gelmesi uygundur, fakat yeterli değildir. Devletin daha çok, firmalara bu konuda yardımcı olması büyük yararlar sağlayabilir. Bunun yanı sıra detaylı bir şekilde uzun vadeli planlama ve bu alanda ki eğitim faaliyetlerinin artırılması da gereklidir. Araştırma yapabilecek güçteki firmaların, elbirliği ile bu konuda çaba harcamaları yararlıdır.

C — Türkiye ve Sonuçlar :

Türkiye’de bugün pazarların üretici egemenliği altında bulunması, firmaların üretim ve finansman gibi problemlerini henüz çözememeleri nedeni ile tüketicilerin önemi anlaşılamamıştır. Bunun yanı sıra «üretilenin satılması» dolayısıyla kendi kabuğu içerisinde çalışan firma yöneticileri, bir üst kademedeki iyi pazar durumunu araştırmamaktadırlar.

Gerçekte tüketici istek, ihtiyaç ve davranışlarını belirlemeksizin, sağlam bir pazarlama plan ve politikası tesbit etmeye ve uygulamaya imkân yoktur. Türkiye’de bugün için firmalar; tüketici istek, ihtiyaç ve davranışlarını tesbitte genellikle demografik verilerden faydalanmaktadırlar. Örneğin bazı Devlet kuruluşlarından sağlanan tüketici sayısı, gelir durumu, nüfus dağılımı, aile sayısı ve bunların coğrafi dağılımı ile ilgili veriler yeterli sayılmaktadır. Böylelikle firmalar tüketici davranışlarını, satınalma eğilimlerinin dışı akseden faktörleri ile değerlemektedirler. Bunun yanı sıra ikinci kademe kaynak sayılacak bu tür verilerin, firmaların özel problemlerini çözmede ne dereceye kadar faydalı olacağı tartışılabilir. Bu nedenle firmaların, tüketicilerle ilgili bu tür demografik bilgilerin yanında; onları motive eden satınalma davranışlarını da araştırmaları gerekir. Ancak bu iki tür bilgilerin birlikte değerlendirilmesiyle, pazarlama sorunlarına çözüm bulmak mümkün olabilir.

Üretici egemenliğindeki pazarlardan, tüketici egemenliğindeki pazarlara geçiş ile veya diğer bir ifadeyle gelişmekte olan bir ekonomide; pazarın özelliği olarak tüketiciye ve pazarlama faaliyetlerine

verilen önem artmaktadır. Bu da firmaların pazar araştırmalarına duyulan ihtiyaçını ortaya çıkarmakta veya geliştirmektedir. Söz konusu ihtiyaçın belirmesi-tanınması ise, onu halledecek bir planın geliştirilmesi ve çözümlenmesi için atılacak ilk adımdır. Türkiye’de Devlet teşviki ve yardımı ile, ekonomideki bütün firmalara çeşitli alanlarda bilgi sağlamak gayesiyle, gelişmiş bir pazar araştırmaları dizisi ve bilgi dağıtım programı başlamalıdır. Bu durum, Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğu na ahenkli bir şekilde girebilmesini sağlama konusunda, konuyla ilgili firmalar için özellikle önemlidir. Netice olarak en uygun yaklaşım, Devletin çeşitli üniversitelere bağlı pazar araştırma üniteleri organize etmesi şeklinde düşünülebilir. Böyle bir yatırım firmalara, az bir masrafla fakat yardım sağladığı oranda yararlı olabilir. Sonuç olarak kısaca Pazarlama araştırmalarının başlatılması; pazarlar içinde büyük bir değişmeyi, kaynakların daha iyi değerlendirilmesini, firmaların daha sağlam bir yapıya sahip olmalarını temin edecektir.

DUYURU

Sayın iktisatçılar, 1968 yılı takvim yılı başında uygulamaya konması beklenen 4. c beş yıllık kalkınma planı ile ilgili olarak Cemiyetimiz siz değerli mezunlarımızdan ve bilim uzmanlarından teşkil edilecek bir komite kurma hazırlığı içindedir. Amacımız 4. c beş yıllık kalkınma planının hedefi ve stratejisi ile ilgili olarak yapacağımız çalışmayı gerek ilgililere ve gerekse kamu oyuna yansıtmaktır. Bu nedenle sizlerden beklediğimiz en geç 15. Mayıs. 1976 tarihine kadar isteyenlerin kurulacak bu komiteye katılmaları ya da konu ile ilgili görüş ve önerilerinizi Cemiyete bildir-menizdir. Saygılar.

Dokuma ve Giyim Sanayinin Türk Ekonomisindeki Yeri

Yazan : Nuriye MANİSALI
İktisatçı

Dokuma ve giyim sanayii, geleneksel bir sanayi dalı olarak Türk ekonomisinde oldukça önemli bir paya sahip olup, önemini gittikçe de arttıran bir özellik göstermektedir.

Dokuma ve giyim sanayiinin önemini ortaya koyarken, şu hususlar açısından konuyu incelemek yerinde olacaktır :

- 1 — Üretim açısından dokuma ve giyim sanayii,
- 2 — Yatırımlar açısından dokuma ve giyim sanayii,
- 3 — İstihdam açısından dokuma ve giyim sanayii,
- 4 — Dış ticaret açısından dokuma ve giyim sanayii.

1 — Üretim açısından; Dokuma ve giyim sanayiinin toplam milli gelir içindeki payı % 5 civarındadır. Yani buradan şu sonuç çıkmaktadır. Yaratılan her 100 TL'nin 5 TL'ı bu kesimden sağlanmış bulunmaktadır. Bu sanayi dalında özel sektör hakim durumda bulunmakta ve üretimin % 90'na yakın kısmı bu kesimden sağlanmaktadır.

Dokuma ve giyim sanayiinin imalât sanayii içindeki payı ise % 19'dur. Yalnız giyim sanayiinin payı ise % 1 civarındadır. Buradan da ağırlığın dokuma sanayiinde olduğu anlaşılıyor.

2 — Yatırımlar açısından; — 1973, 74 ve 75 yılları toplamı itibarıyla — toplam imalât sanayii yatırımlarının % 17'si dokuma ve giyim sanayii yatırımlarını ihtiva ediyor. Bu yatırımların % 26'sı özel kesim, % 3'ü ise kamu kesimi tarafından yapılıyor.

Buradan da anlaşılıyor ki, yatırımların büyük bir kısmı özel kesim tarafından gerçekleştiriliyor.

3 — İstihdam açısından; Toplam imalât sanayiinde çalışanların % 23'ü dokuma ve giyim sanayiinde çalışıyor. Sadece dokuma sanayiinde çalışanlar ise % 21'i teşkil ediyor. Demek ki çalışanlar açısından da dokuma ve giyim sanayii oldukça önemli bir durum ortaya koymakta ve işgücü yoğun bir endüstri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4 — Dış ticaret açısından; Dokuma ve giyim sanayiinin dış ticaretimizdeki önemini belirtirken bunu ihracat ve ithalât açısından ele alacağız. İhracat açısından, 1974 ve 75 yıllarında, dokuma ve giyim sanayii ihracatının, toplam ihracatımız içindeki payı % 9,5 dolayında olmuştur. Sinaî ihracat içindeki payı ise, 1974 yılında % 24,6 1975 yılında % 26,7 olarak ortaya çıkmıştır. Yani sinaî ihracatımızın 1/4 nü teşkil ediyor.

Dokuma ve giyim ihracatı 1973 ve 1974'de plân hedeflerinin üstüne çıkmış, 1975' de ise plân hedeflerine ulaşamamıştır. Ve 1975 yılında elde 35000 tonluk iplik stoku kalmıştır. (*)

İthalât açısından ise durum şöyle özetlenebilir : Dokuma sanayii ithalâtı toplam ithalâtımızın % 4'nü teşkil etmektedir. (Bu ithalâta makine, parça ve ara malı da dahildir.)

Şu halde, dış ticaretimiz açısından mutlak değer olarak, tekstil ihracatından sağlanan döviz ile, bu sektörün girdi ihtiyacı birbirine yakındır.

DOKUMA VE GİYİM SANAYİİNDE ARZ FAZLASI SORUNU :

Türkiye'de dokuma sanayii iç ve dış piyasalara hitap etmektedir.

Son 3-4 yıl içinde, dokuma sanayiinde, aşırı bir kapasite fazlası ortaya çıkmıştır. Bu yiğilma gıda sanayiinde olduğı gibi, dış pazarlara yönelik projeksiyonlar yapıldığı için meydana gelmiştir.

1974 ve 1975 Dünya Konjonktürü ve ihracat yetersizliği dolayısıyla halen eksik kapasite ile çalışma durumu vardır.

Bütün bu açıklamalardan sonra, sanayileşmemiz içinde dokuma sanayiinin yeri sonuna geliyoruz.

Türkiye, özellikle plânlı dönem içinde, tüketim, ara ve yatırım malı endüstrilerinde yaygın bir sanayileşme politikası içine girmiştir. Bu gün Türkiye'de dokuma endüstrisi tüketim malı endüstrileri içinde yer almaktadır. Ve Türkiye'de dokuma endüstrisinin yaygın sanayileşme içindeki yerini alabilmesi için, dokuma sanayiinin kullandığı girdilerinde Türkiye'de üretilmesi gerekmektedir.

TEKSTİL SANAYİİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR :

Tekstil sanayiinin karşılaştığı sorunlar çeşitlidir. Türkiye'de tekstil sanayii dünya krizinden fazlasıyla etkilenmiştir. Bu etkilenme yanında, kendi bünyesinden doğan etkilenmeler de mevcuttur. Bunların başında, yukarıda da belirttiğimiz gibi arz fazlası ve yatırım birikimi sorunları gelmektedir. Ayrıca ücret sorunu da tekstil sanayiini geniş ölçüde etkilemektedir.

Tekstil sanayii konusunda hükümetten beklenebilecek teşvikler neler olabilir? Bu husus dış pazarların açılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Tekstil sanayiinde vergi iadesi konusu ne şekilde düzenlenecektir? Bu da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkıyor.

A.E.T. sınaî mallarımıza gümrüksüz ihracat imkânı verdiği halde, bazı tekstil ürünlerine kontenjan tahditleri ve gümrük koymaktadır.

Görülüyor ki, imalât sanayii ve dış ticaret içindeki önemli yeri göz önünde tutulursa, bu sanayii dalında, krizi giderici tedbirlerin vakit kaybetmeden alınması gerektiği anlaşılıyor.

(*) Kaynak : Tüslad

Kıdem Tazminatı

İbrahim KAZANCI

İktisatçı

İktisat Dergisinin Aralık 1975 sayısında kıdem tazminatı konusunu genel hatlarıyla ve 1475 sayılı iş kanunu'na tabi hizmet akitleri açısından incelemeye çalışmıştık. Bu arada konuyu Deniz İş ve Basın İş kanunları açısından da inceleyeceğimizi belirtmiştik.

DENİZ İŞ KANUNUNA TABİ HİZMET AKİTLERİNDE

854 sayılı Deniz İş kanunu'nun 1926 sayılı kanunla değişik 20. maddesi gemi adamlarının kıdem tazminatı konusunu düzenlemiş bulunmaktadır. Bu maddeye, son şeklini veren 1926 sayılı kanun 4.7.1975 tarihinde kabul edilmiş bulunmaktadır. (1926 sayılı kanun metni ilâşikte sunulmuştur.)

Deniz iş kanunun yönünden hizmet akitlerinin belirli süreli, belirsiz süreli ve sefer üzerine yapılan hizmet akitleri olarak üç kısma ayrılır. Gemi adamının kıdem tazminatına hak kazanabilmesi için en az bir tam yıl çalışmış olması ve hizmet aktinin belirli şartlarda sona ermesi gerekir. İşte bu nedenle hizmet aktinin hangi hallerde sona ermesiyle ödeme mecburiyetinin doğacağını incelemek yerinde olur. Hizmet akti gemi adamı, işveren (veya işveren vekili) tarafından sona erdirileceği gibi kendiliğinden de sona erebilir.

1 — Gemi adamı tarafından yapılan fesihler :

- a) Ücretinin kanun veya akit gereği ödenmemesi,
- b) İşveren veya işveren vekilinin gemi adamına karşı, kanuna, hizmet akitlerine veya sair iş şartlarına aykırı hareket etmesi,
- c) İşveren veya işveren vekilinin gemi adamına karşı, denizcilik kural ve teamüllerine veya ahlâk ve adaba aykırı hareket etmesi,

Demek ki, Deniz iş kanununun 14. maddesinin 2. bendinde gösterilen yani gemi adamına önelsiz fesih hakkını veren yukarıda sıralanan sebeplerle iş akti feshedilirse gemi adamına kıdem tazminatı ödenecektir.

Bunun dışında

- a) Hizmet akdinin Muvazzaf askerlik dolayısıyla,
- b) Bağlı bulundukları kanunla kurulu sandık ve kurumlardan yaşlılık, emeklilik, veya malullük aylığı, yahutta toptan ödeme almak amacıyla, hizmet akdinin sona erdirilmesi durumlarında gemi adamı kıdem tazminatı alacaktır.

2 — İşveren tarafından yapılan fesih :

Gemi adamının herhangi bir sebeple sürekli olarak gemide çalışmasına engel bir hastalığa veya sakatlığa uğraması durumunda hizmet akdi işveren veya işveren vekili tarafından feshedilirse kıdem tazminatı ödenmek gerekir. Kısacası 14. maddenin bendinde gösterilmiş olan, işverene veya işveren vekiline, önelsiz fesih hakkını veren sebepler dışında hizmet aktinin feshedilmesi durumlarında gemi adamına kıdem tazminatı ödemek mecburiyeti vardır. Diğer Taraftan :

Geminin herhangi bir sebeple 30 günden fazla bir süre seferden kaldırılması taraflara hizmet akdini feshetme yetkisini verir. Bu durumda tazminat ödenir. Hizmet akdinin kendiliğinden sona ermesi (infisah etmesi) demek olan, geminin kayba uğraması, geminin terkedilmesi veya harp ganimeti ilân edilmesi yahut Türk Bayrağından ayrılması hallerinde kıdem tazminatı, işverence, gemi adamına

ödeneyecektir. Ayrıca hizmet akdinin gemi adamının ölümüyle sona ermesi halinde kanuni mirasçılara ödeme yapılacaktır.

854 SAYILI DENİZ İŞ KANUNUNUN 20 NCİ MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ VE BİR GEÇİCİ MADDE EKLENMESİ HAKKINDA KANUN

(12 Temmuz 1975 tarih ve 15293 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.)

Kanun No : 1926

Kabul Tarihi : 4/7/1975

MADDE 1. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kıdem Tazminatı :

Madde 20. — Bu kanuna tabi gemi adamlarının hizmet akidelerinin :

1. İşveren tarafından bu kanunun 14 üncü maddesinin 1 inci bendinde gösterilen sebepler dışında,
2. Gemi adamı tarafından bu kanunun 14 üncü maddesinin II nci ve III üncü bentleri uyarınca,
3. Muvazzaf askerlik hizmeti dolayısıyla,
4. Bağlı bulundukları kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya matullük aylığı, yahut toptan ödeme almak amacıyla;

Feshedilmesi veya gemi adamının ölümü veya 14 üncü maddenin 4 üncü bendi sebebiyle son bulması hallerinde gemi adamının işe başladığı tarihten itibaren hizmet akdinin devamı süresince her geçen tam yıl için işverence gemi adamına 30 günlük ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de aynı oran üzerinden ödeme yapılır.

Gemi adamlarının kıdemleri hizmet akdinin devam etmiş veya fesilalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik gemilerinde ve hizmetinde çalıştıkları süreler gö-önüne alınarak hesaplanır. Geminin devir veya intikali yahut her-

hangi bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde gemi adamının kıdem, işyeri veya işyerlerindeki hizmet akitleri sürelerinin toplamı üzerinden hesaplanır. Bu kanunun neşri tarihinden itibaren geminin devri veya herhangi bir suretle el değiştirmesi halinde işlemiş kıdem tazminatlarından her iki işveren sorumludur. Ancak işyerini devreden işverenlerin bu sorumlulukları gemi adamını çalıştırdıkları sürelerle ve devir esnasındaki gemi adamının aldığı ücret seviyesiyle sınırlıdır.

Bu kanunun neşrinden evvel işyeri devrolmuş veya herhangi bir suretle el değiştirmişse devir mukavelesinde aksine bir hüküm yoksa işlenmiş kıdem tazminatlarından yeni işveren sorumludur.

Gemi adamının birinci bendin 4 üncü fıkrası hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için yaşlılık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kuruma veya sandığa müracaat etmiş olduğunu belgelemesi şarttır. Gemi adamının ölümü halinde bu şart aranmaz.

T. C. Emekli Sandığı Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununa veya yalnız Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olarak sadece aynı ya da değişik kamu kuruluşlarında geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle Sosyal Sigortalar Kanununa göre yaşlılık veya malullük aylığına ya da toptan ödemeye hak kazanan gemi adamına, bu kamu kuruluşlarında geçirdiği hizmet sürelerinin toplamı üzerinden son kamu kuruluşu işverenince kıdem tazminatı ödenir.

Yukarıda belirtilen kamu kuruluşlarında gemi adamının hizmet akdinin evvelce bu maddeye göre kıdem tazminatı ödenmesini gerektirmeyecek şekilde sona ermesi suretiyle geçen hizmet süreleri kıdem tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

Ancak, bu tazminatın T. C. Emekli Sandığına tabi olarak geçen hizmet süresine ait kısmı için ödenecek miktar, yaşlılık veya malullük aylığının başlangıç tarihinde T.C. Emekli Sandığı Kanununun yürürlükteki hükümlerine göre emeklilik ikramiyesi için öngörülen miktardan fazla olamaz.

Bu maddede geçen kamu kuruluşları deyimi genel, katma ve

özel bütçeli idareler ile 468 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde sayılan kurumları kapsar.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı veya ikramiye ödenmez.

Kıdem tazminatının hesaplanması, son ücret üzerinden yapılır. Sefer, parça başına, akord, götürü veya yüzde usulü gibi ücretin sabit olmadığı hallerde son bir yıllık süre içinde ödenen ücretin o süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama ücret tazminatın hesabına esas tutulur.

Ancak, son bir yıl içinde işçi ücretine zam yapıldığı takdirde, tazminata esas ücret, gemi adamının işten ayrılma tarihi ile zammın yapıldığı tarih arasında alınan ücretin aynı süre içinde çalışılan günlere bölünmesi suretiyle hesaplanır.

16 ncı maddenin (D) bendinde sözü geçen tazminat ile bu maddede yer alan kıdem tazminatına esas olacak ücretin hesabında 29 uncu maddenin birinci fıkrasında yazılı ücrete ilâveten gemi adamına sağlanmış olan para ve para ile ölçülmesi mümkün akdi ve kanundan doğan menfaatler de gözönünde tutulur.

Kıdem tazminatına esas olacak 30 günlük ücret tutarının beher yıl için nazara alınacak miktarı 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş olan günlük asgari ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamaz.

Gemi adamının ölümü halinde yukarıdaki hükümlere göre doğan tazminat tutarı, kanunî mirasçılara ödenir.

Bu maddede belirtilen kıdem tazminatı ile ilgili 30 günlük süre hizmet akidleri veya toplu iş sözleşmeleri ile gemi adamı lehine değiştirilebilir.

Kıdem tazminatından doğan sorumluluğu işveren, özel şahıslara veya sigorta şirketlerine sigorta ettiremez.

İşveren sorumluluğu altında ve sadece yaşlılık, emeklilik, malulük, ölüm ve toptan ödeme hallerine mahsus olmak kaydıyla Devlet veya kanunla kurulu kurumlarda veya % 50 hissedenden fazlası Devlete ait bir bankada veya bir kurumda işveren tarafından kıdem tazminatı ile ilgili bir fon testis edilir.

Fon tesisi ile ilgili hususlar kanunla düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE — 20 nci maddenin son fıkrası gereğince tesisi öngörülen Fona ilişkin kanun çıkarılıncaya kadar, kıdem tazminatının işveren tarafından doğrudan doğruya ödenmesine devam olunur.

MADDE 2. — Bu kanun, 1/2/1974 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

9/7/195

BASIN İŞ KANUNUNA TABİ HİZME AKİTLERİNDE

Basın iş kanununun 6. maddesi, bu kanun açısından, kıdem tazminatı hükmünü düzenler. Meslekte en az 5 yıl çalışmış olan gazeteci kıdem tazminatı alacaktır. Başka bir deyimle meslekte 5 yıllık bir kıdeme sahip olan gazetecinin hizmet akti, tazminat ödenmesini gerektiren bir sebeple, feshedilirse kıdem tazminatı alabilecektir. Bu süre, gazetecinin mesleğe ilk girdiği tarihten itibaren hesaplanır.

Kanunun 6. maddesi akdin işveren tarafından feshi ve kıdem tazminatı başlığını taşımaktadır. Maddeye göre aktin işveren tarafından feshi halinde gazeteciye kıdem tazminatı ödenecektir. Ancak işveren gazeteciyle aralarında olan hizmet aktini mühik sebeple feshederse, gazeteciye kıdem tazminatı ödemeyecektir. Çünkü kendi kusuruyla akdin feshine kendisi sebep olmuştur. Gazetecinin istifaa işten ayrılması durumunda kıdem tazminat ödenip -ödenmeyeceği konusunda kanunda bir açıklık yoktur. Ancak bu konuda yargıtayın çelişkili iki kararına raslamaktayız. 1972 yılında verilen bir kararında ödenmesi gerektiği, 1974 de verilen bir kararında ise ödenmemesi gerektiği hükmü altına alınmıştır.

İşveren ile gazeteci arasındaki münasebeti düzenleyen hizmet aktinin feshedilmesi halinde her hizmet yılı ve kusurati için son bir aylık brüt ücreti esas alınarak her yıla karşılık bir aylık ücreti tuta-

rında tazminat verilir. Arta kalan hizmetin 6 aydan az kısmı nazara alınmaz, 6 ayı geçen kısmı ise yıla tamamlanır. Gazetecinin arızı olarak işverenin talebi üzerine yazdığı yazılar için ödenen ücretler kıdem tazminatı hesabında dikkate alınmaz.

Gazetecinin kıdem tazminatına hak kazanması için gerekli görülen 5 yıllık kıdem süresinin işe ilk girişinden itibaren hesaplanacağını ve bu sürenin son işverenin yanında geçmesinin gerekmediğini özellikle belirtmek isteriz. Bir defa kıdem tazminatı alan bir gazetecinin kıdemi, yeni işe girişinden itibaren hesaplanır. Tatbikatta kıdemlilik durumu mukavelede açıkça belirtilmektedir.

BASIN İŞ KANUNU

5953 sayılı Basın iş kanunun 4.1.1961 gün ve 212 sayılı kanunla değişik 6.cı maddesi kıdem tazminatını hüküm altına almıştır.

Akdin işveren tarafından feshi ve kıdem tazminatı :

Meslekte en az 5 yıl çalışmış olan gazetecilere kıdem hakkı tanınır.

Kıdem hakkı gazetecinin mesleğe ilk giriş tarihinden itibaren hesaplanır.

Akdin feshi halinde gazeteci, bu süreye göre hesaplanacak tazminatı almaya hak kazanır.

Birinci maddenin şümülüne giren bir işyerinde işverenle arasındaki hizmet münasebeti bir veya müteaddit mukaveleye istinaden fasilasız olarak en az 5 yıl sürmüş olan gazetecinin işine son verilmeis, yapılacak yazılı ihbardan itibaren 3 ay geçtikten sonra muteber olur. 5 seneden az hizmeti olanlar için bu ihbar müddeti bir aydır. İhbar müddetinin son günü olan tarih tazminatı esas tutulur ve yıllık izinden sayılmaz.

Gazeteci yıllık iznini kullanmamışsa, işine son verilmesi halinde, izin müddetine ait ücreti kendisine peşin olarak verilir.

Hizmetine bu madde hükümlerine göre son verilen gazeteciye feshi ihbar edilen mukavele için taalluk ettiği bir hizmet yılı veya küsuru için, son aylığı esas ittiha olunmak suretiyle her yılı için bir aylık ücreti miktarında tazminat verilir. Ancak, yıllık hizmeti 6 aydan az kısmı nazara alınmaz. İlk mukavele yılında bu miktar hesaplanmaz.

Bir defa kıdem tazminatı alan gazetecinin kıdemi, yeni işine girişinden itibaren hesaplanır. Ancak, buna aykırı olarak işverenle gazeteci arasında mukavele muteberdir.

İşverenin maddi imkânsızlık sebebiyle gazetecinin tazminatını bir defada ödeyememesi halinde, tediye en çok 4 taksitte yapılır. Ve bu taksitlerin tamamının süresi bir yılı geçemez. Ancak, bu bölünme işyerinin mali vergisini tahakkuk ettiren maliye şubesinin. müessesenin zarar etmekte olduğu kararı üzerine yapılabilir.

Geçen yazımızda 1475 sayılı iş kanununun 14. maddesini değiştiren 1927 sayılı kanun ve 854 sayılı Deniz iş kanununun 20. maddesini değiştiren 1926 sayılı kanunların 1.3.1974 tarihine kadar geriye doğru teşmil edilmesinin Anayasaya aykırı olduğunun iddia edildiğini bu nedenle kıdem tazminatı ödemesinden kaçınıldığını belirtmiştik.

İlişkide verdiğimiz mahkeme kararı konuyla ilgilidir ve yargıtay tarafından onanmıştır.

KIDEM TAZMİNATI İLE İLGİLİ KARAR SURETİ

T. C.

İstanbul 6 ncı İş Mahkemesi

Esas No. : 975/3048
Karar No. : 975/2536
Hakim : M. Şadi İrge 11049
Katip : Suna Görgün
Davacı : Cahit Yüceland
Vekili : Av. Feyzi F. Helvacioğlu

Davalı : Elektrofer Çelik Sanayii A. Ş.
 Sirkeci Ankara Caddesi No. 229 Mithatpaşa Han
 Kat 4 İst.
 Vekili : Av. Arif Bilgin - Cağaloğlu Babıralı Cad. 14/2 İstanbul.
 Dava : Alacak.

Hüküm : a) Hernekadar davalı vekili cevap lâyihası ve duruşmadaki beyanları ile 1927 sayılı yasanın Anayasaya aykırı olduğunu iddia etmekte ise de, **Anayasaya aykırılık iddiası Mahkemece ciddi telâkki edilmediğinden bu istemin reddine karar verilmiştir. telâkki edilmediğinden bu istemin reddine karar verilmiştir.**

b) Davacının iş akdi 10.12.1974 tarihinde sona erdiğine ve 1927 sayılı Yasanın ise 1.2.1974 tarihinde mer'iyete girdiğine göre davacı kıdem tazminatına hak kazandığı anılan Yasa hükümleri gereğidir. Her ne kadar davacı vekili dava dilekçesinde davacının toplu hizmet süresinin (23) ay olduğunu iddia etmekte ise de taraflar arasında uyuşmazlık konusu bulunmayan 22.2.1973 giriş ve 10.12.1974 çıkış tarihleri itibarıyla davacının hizmet süresi (1) yıl, (9) ay (18) gündür. Yani bir yandan arta kalan kısım (288) gündür. Taraflar arasındaki uyuşmazlık konusu olmayan sosyal yardımlı (5.460.00) TL. Aylık ücret nazara alınarak mahkemece re'sen aşağıda hesaplanan beher hizmet yılı için (1) aylık tutarında ve arta kalan kısımlar için orantılı olarak,

5.460.00	X	1 yıl	5.460.00 TL.
5.460.00	X	288/365	4.305.00 TL. ki
			9.765.60 TL. kıdem

Tazminatının davanın açıldığı 3.10.1975 tarihinden itibaren % 5 faiziyle birlikte davalı şirketten tahsili ile davacıya ödenmesine, Avukatlık asgarî ücret tarifesi hükümlerine göre hükmedilen miktar davacı vekili yararına takdir olunan nisbi (776,56) TL. ücreti vekâletin de keza davalı şirketten tahsili ile davacı vekiline ödenmesine, fazlaya ilişkin istemin reddine, red olunan miktar üzerinden davalı vekili yararına takdir olunan nisbî (69,94) TL. ücreti vekâletin de da-

vacıdan tahsili ile davalı vekiline ödenmesine, taraflar harçtan bağışık olduğundan (263.00) TL. harcın keza davalıdan tahsili ile hazineye irat kaydına, peşin alınan harcın mahsubuna, davacı vekili tarafından yapılan (91.00) TL. muhakeme masrafının keza davalıdan tahsili ile davacıya ödenmesine, temyizi kabil olmak üzere 3.12.1975 tarihinde verilen karar taraf vekillerinin yüzlerine karşı açıkça okunup anlatıldı. 3.12.1975

T. Ç.

Yargıtay 9 ncü Hukuk Dairesi (Yargıtay İlânı)

Esas : 975/33704, aKrar: 975/52900

Mahkemesi : İstanbul 6 İş Mahkemesi

Tarihi : 3.12.1975, No. su: 3048/2536

Lavacı : Cahit Yüceland adına Avukat Feyzi F. Helvacıoğlu

Davalı : Elektrofer Çelik Sanayi A. Ş. adına Av. Arif Bilgin
Yargıtay Kararı

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanunî gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir yolsuzluk görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına ve aşağıdaki yazılı temyiz giderinin temyiz edene yükletilmesine 25.12.1975 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
İ. Gaffaroğlu	M. Bayıç	E. Özkan	S. H. Karataş	A. Berksun

Dünyada ve Türkiyede Son Ekonomik Gelişmeler

Ruzan YARAR

GENEL GÖRÜNÜŞ

Birkaç yıldan beri sarsıntı geçiren dünya ekonomisi 1975 yılında da olumlu gelişmeler gösterememiş, enflasyon içinde durgunluk olayı devam etmiş, sosyal ve politik sorunlar ülke ekonomilerini yakından etkileyecek boyutlara ulaşmıştır.

Endüstri ülkelerinde, 1973 yılından beri, petrol fiyatlarındaki artıştan sonra hızlanan enflasyonu yavaşlatabilmek, ödemeler dengelerini düzeltebilmek amacıyla kısıtlayıcı tedbirler alınmış bu nedenle ekonomik gelişmeleri yavaşlamış hatta gerilemiştir. Üretimdeki azalmayla birlikte işsizlik oranı hemen her ülkede artmış, para düzeni istikrara kavuşturulamamış, dünya ticaret hacmi daralmış, ülkelerin ödemeler dengesi bozulmuştur.

Batılı sanayileşmiş ülkelerin ekonomik gelişmeleri 1974 de duraklama gösterdikten sonra 1975 de ort. % 2.5 oranında gerilemiştir. Batı ekonomilerindeki durgunluk ve gerilemeye rağmen Türkiye 1975 de % 7.9 kalkınma hızını gerçekleştirmiştir. Hava şartlarının

olumlu gitmesine bağlı olarak tarımsal üretim % 8.9 artmış, temel sanayi malları üretiminde de (demir, çelik, petrol hariç) gelişmeler sağlanmış ve sanayi sektörü % 9.2 büyümüştür.

Son yılların bunalımından etkilenmeyen ülke yoktur. Fakat en zor durumda kalanlar petrol geliri olmayan gelişen ülkelerdir. Dünya ülkeleri 1975 yılında enflasyonla ekonomik duraklamadan kurtulmayı kendilerine ana hedef olarak seçmişler, devamlı ve istikrarlı bir büyüme için uluslararası işbirliği gereğinin önemle üzerinde durmuşlardır. Bu amaçla birkaç kez toplanarak (Eylül 1975 de Birleşmiş Milletler olağanüstü toplantısı, Kasım 1975 de Rambouillet, Aralık 1975 de Paris, Ocak 1976 da Jamaika toplantılar) ekonomik kalkınma, para ve kambiyo, ticaret, enerji, hammadde, gelişen ülkelerin kalkınmalarına yardım konularında yeni tedbirler getirilmiştir.

FIAT ARTIŞLARI — ENFLASYON

1974 yılındaki yüksek enflasyon hızının önüne geçilmiş olmakla beraber, fiat artışları 1975 yılında da ekonomilerin başlıca sorunu olarak önemini sürdürmüştür. Bazı ülkelerde ücret artışları yavaşlatılmış, talebi kısıtlayıcı tedbirler alınarak fiat artışları önlenmeye çalışılmıştır. Talepteki baskılara rağmen maliyet ve fiatlar yüksek seviyede kalmış, gıda fiatlarında yeni artışlar olmuştur. Bu arada demir çelik, petro kimya ve bazı madenler gibi temel sanayi ürünlerinin fiatları gerilemiştir. Sanayici ülkelerin fiat endeksleri 1975 yılı fiat artış hızının yavaşladığını ortaya koymaktadır. OECD ülkelerinde 1974 yılındaki ort. % 13.6 artan fiyatlar 1975 de % 10 yükselmiştir. Fiat artış oranı ABD de % 8'e, Japonya ve Fransa'da % 12'ye, Almanya'da % 6'ya düşmüş, İngiltere'de ise % 21.5 a yükselmiştir.

Ülkemizde de fiatlar genel düzeyinde 1974 yılında görülen sıçrama 1975 yılında yavaşlamıştır. Toptan eşya fiatları artışı bir önceki yıla göre azalırken (% 30 dan % 10.6 ya) tüketici fiat endeksleri artışı (% 18) geçen yıl seviyesine yaklaşmıştır. Fiat artışlarındaki bu yavaşlama, dünya fiat konjonktüründeki genel düşmenin ve 1975 yılındaki birçok zammın ertelenmesinin sonucudur.

PARA PİYASASI

Uluslararası Para Sistemi

Uluslararası para sistemini istikrara kavuşturma çalışmaları geçtiğimiz yıl içinde de devam etmiştir. 1971 yılına kadar para sisteminin değer ölçüsü olan doların buhrana uğramamasından sonra, Milletlerarası Para Fonu (IMF) bünyesinde 127 üye ülkeyi temsil eden 20 Maliye Bakanından oluşan bir komite kurularak yeni bir para düzeni kurma çalışmalarına başlamıştır. Son iki yıldır devam eden bu çalışmalar yıl sonunda tamamlanarak ara komite, Ocak 1976'da Jamaika'da toplanmıştır. Görüşmelerde dalgalı kambiyo sistemini benimseyen ABD ile sabit kur sistemini savunan Fransa ve diğer Avrupa ülkeleri arasındaki anlaşmazlıklar giderilmiş, para ve kambiyo sistemlerinde değişiklik yapan kararlar alınmıştır. Alınan kararların ana hatları şöyledir :

1. IMF statüsü ile tesbit edilen altın fiyatı kaldırılmış, böylece altın para değeri rolünü yitirmiştir. Merkez Bankaları serbest piyasa fiyatı etrafında altın alıp satmaya yetkilidirler.
 2. Dalgalı kambiyo sistemi kabul edilmiş ve kambiyo dalgalanma marjları % 4.5 olarak tesbit edilmiştir. Bu sistemde herhangi bir değişiklik ancak % 85 çoğunlukla mümkündür. Yeni kambiyo pariteleri özel çekme hakları (SDR) ünitesine göre hesaplanacaktır. Çekme hakları hesap ünitesine göre 16 ülkenin paraları değer ortalamalarına göre (döviz kokteyli) Merkez Bankalarınca her gün aralarında mutabık kalınarak hesap edilmektedir.
 3. IMF kredilerinde kolaylıklar geliştirilmiştir. Para fonunun altın ihtiyatlarının 1/6'sı satışa arz edilecek ve serbest piyasa fiyatı farkı geliri az gelişmiş ülkelere faizsiz kredi olarak verilecektir.
 4. IMF hisseleri altın yerine ulusal paralarla veya çekme hakları ile ödenebilecektir.
- Uluslararası Para Fonu, Sabit kur sistemine bağlı diğer üye ülkeleri gibi Türkiye'nin de en kısa zamanda dalgalı kur sistemine geçmesini önermektedir.

Dolar ve Altının Durumu

Avrupa ve Amerika Merkez Bankaları sistemini desteklemesine rağmen dolar ve sterlinin değer kayıpları yıl içinde devam etmiştir. Dünya ticaretinin dayanağı olan bu iki parada görülen çöküntü ekonomik bunalım içinde olan dünya ülkelerinin endişelerini arttırmıştır. OPEC'in Ekim 1975 de petrole % 10 zam yapmasından ve petrol satışlarının dolara bağlamalarından sonra Avrupa döviz borsalarında doların durumu düzelmeye başlamıştır. Bunda ABD dış ticaret dengesinin fazla vermesinin de rolü olmuştur.

Altın ise 1974 yılında en yüksek seviyesine çıkmış ve enflasyona karşı en cazip yatırım aracı olarak görülürken 1975 de bu niteliğini kaybetmiştir. Altın fiyatları özellikle yılın son aylarında düzenli bir seyir göstererek 1974 deki 190 \$ lık seviyesinden 124 \$ a kadar düşmüştür. Batı ülkelerinin altın üretimindeki azalmaya rağmen fiatlardaki bu gerileme ABD'nin altın stoklarının bir kısmını piyasaya sürmesi ile ilgili görülmektedir.

Türkiye'deki durum

Ülkemizde de para kredi piyasasının sorunları giderilememiş, para arzı enflasyonist baskıları arttıracak yönde genişletilmiştir. Emisyon hacmi % 27 artarak 33.5 milyar TL dan 42.5 milyara yükselmiştir.

Döviz darboğazı Türk ekonomisinin başlıca sorunu haline gelmiştir. Yıl sonunda döviz stoklarımız 1 milyar \$ nın altına düşmüştür. Bankalara yurt dışındaki gerçek ve tüzel kişilere döviz tevdiat ve dövize çevrilebilir mevduat hesapları açma yetkisi verilmesi ile bu hesaplar dikati çeken bir gelişme göstermiş, yıl sonunda 1,1 milyar \$ a ulaşmıştır.

Türk lirasının dolar karşısındaki değeri, 1975 in ikinci yarısında yapılan 5 devalüasyon operasyonu ile, % 8 oranında kayba uğramıştır.

DIŞ TİCARET VE ÖDEMELER DENGESİ

Dünya ülkelerinin; ekonomilerindeki duraklama, uluslararası para sistemi sorunları, enflasyonu önleyici tedbirlerin alınması sonucunda ticaret hacimlerinde daralmalar olmuştur. Dünya ticaretinin 1973 de % 13 olan gelişme hızı 1974 de % 6 ya düşmüş, 1975 sonuçlarına göre ise toplam dünya ticareti gerilemiştir.

1975 yılında Batılı ülkeler dış ticaret açıklarını düzeltmekle uğraşmışlardır. ABD ödemeler bilânçosunu 11 milyar dolar fazla ile kapatmayı başarmıştır.

OECD ülkelerinin dış ticaret açığı 33 milyar dolardan 6 milyar dolara düşerken, OPEC ülkelerinin dış ticaret fazlalığı da 67 milyar dolardan 43 milyar dolar seviyesine inmiştir.

Sanayileşmiş ülkelerin ithalatlarını kısıtlamaları ve ihracatlarını arttırmalarından en fazla petrol üretmeyen gelişen ülkeler zarar görmüşlerdir. Sanayi ülkelerinin durumu düzelirken petrol geliri olmayan gelişen ülkelerin ödemeler dengesi çok bozulmuş ve dış ticaret açıkları 17 milyar dolardan 27 milyar dolara yükselmiştir.

Türkiye'nin 1975 ithalatı bir önceki yıla göre % 25 artarak 4.7 milyar dolar seviyesine yükselmiş, ihracatımız ise miktar ve değer olarak gerileyerek 1.4 milyar dolar seviyesinde kalmıştır. İhracatımızdaki gerilemede dünya konjonktüründeki genel durgunluk yanında geleneksel ihracat ürünlerimizin dış piyasa fiyatlarındaki düşmenin de rolü olmuştur. Tarım ve sanayi ürünlerinin ihracat miktarı gerilerken madencilik ürünleri ihracatı artmıştır. Sonuç olarak 1975 yılı ihracatı hem program hedeflerinin altında kalmış hem de geçen yıla göre gerilemiştir.

Dış ticaret açığımız da 3.3 milyar dolar gibi oldukça yüksek bir seviyeye çıkarak ekonomimiz için en kritik sorun halini almıştır. İşçi dövizleri akımı yavaşlamış ve 1975 yılı işçi gelirleri 1.3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2 milyar dolarlık cari denge açığımız DÇM yoluyla, IMF kredileri ile ve döviz rezervlerimizdeki azalma ile güçle karşılanmıştır.

Türkiye'nin AET ülkeleri ile olan dış ticaret ilişkileri 1.7 milyon dolar tutarında açık vermiştir. Dış ticaret açığımızın % 52 si AET ülkelerinden olan ticaretin açığıdır.

NÜFUS, BESLENME VE İŞGÜNÜ

Halen 3.6 milyar olan dünya nüfusuna her yıl 70 milyon kişi katılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde nüfus artış oranı % 1 veya bunun altında olmasına karşılık, az gelişmiş ülkelerde bu oran % 2.5, hatta % 3.5-4 dür. Bugünkü nüfus artışı önümüzdeki 25 yılda devam edecek olursa, dünya nüfusu yüzyılın sonunda 7-8 milyarı bulacak ve bugünkü hayat seviyesini devam ettirebilmek için iki mislinden fazla gıda, su, enerji ve istihdam imkanlarına ihtiyaç olacaktır.

Az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarında karşılaştıkları güçlüklerin başında nüfusun hızlı artışı gelir. Son yıllarda gıda maddeleri üretiminin yeterince arttırılamayışı, bu ülkeleri açlık tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Dünya nüfusunun 3/4 ünü teşkil eden 3. dünya ülkelerinde beslenme yetersizdir ve bu ülkelerde yaşayan insanların çoğu minimum kalori ve protein ihtiyaçlarını bile karşılayamamaktadır.

Son yıllarda dünya besin maddeleri üretiminin büyüyen talebe cevap verecek şekilde arttırılamaması sonucu gıda stokları azalmaktadır. Bugünkü gıda üretimi ve stoğu devam ederse mevcut nüfus artışı şartlarında kıtlık ve açlığa muhakkak gözü ile bakılmaktadır.

Hızlı nüfus artışının beslenme sorunu yanında, işgücü arzının artması ve artan işgücüne istihdam imkanlarının yaratılamayışı sonucu işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır. 1975-76 yıllarında işsizlik sadece az gelişmiş ve gelişen ekonomilerin sorunu olmaktan çıkmış, sanayileşmiş ülkelerin de en önemli ekonomik ve sosyal sorunu haline gelmiştir.

Türkiye de nüfusu hızla artan ülkeler arasındadır. Nüfusumuz yılda ort. % 2,6 artmaktadır. Ekim 1975 sayımına göre nüfusumuz 40 milyonu aşmıştır. İşgücü fazlası da 1,9 milyon kişiye çıkmıştır.

1976 İÇİN BEKLEŞİŞLER

1975 yılı başında dünya ekonomik konjonktüründe bir iyileşme beklenmekteydi. Nitekim geçtiğimiz yıl dünya ekonomisinde beklenen olumlu gelişmeler sağlanamamışsa da yılın ikinci yarısında belirli düzelmeler görülmüştür. Sanayici ülkelerin tekrar genişleyici politikaları benimsemeleri ile birlikte ekonomik konjonktürlerinde gelişme eğilimi başlamıştır. 1976 da yeniden yükselme sürecine girmesi beklenmektedir.

Ekonomik gelişmenin ABD ve Japonya'da % 5, Avrupa ülkelerinde ise % 2.5-3 oranlarında gerçekleşeceği tahmin ediliyor. Enflasyon hızında fazla bir düşme sağlanamayacaktır. Zira 1976 yılında ücret artışlarının baskısı yeniden ortaya çıkacak, tüketicilerin fiat beklentileri, yeni petrol zammının etkisi, gıda fiatlarındaki hızlı artışlar nedenleri ile bugünkü fiat artış seviyesini sağlamak güçleşecektir.

Nüfus artışları, dünya kaynaklarının hızla azalması ve tükenmesi tehlikesi karşısında gelişmiş ülkeler aşırı tüketimlerini kısıtlamak zorunda kalacaklar, az gelişmiş ülkelere yardım ve kaynak transferine öncelik tanıyacaklardır.

Ülkemizde de 1976 yılında fiat artışlarının 1975 seviyesinde kalmasını beklemek iyimserlik olacaktır. 1975 yılında geciktirilen zamlar bu yıl gerçekleşecek, parasal genişlemenin fiatları arttırıcı etkisi yılın yarısında ortaya çıkacaktır.

Dış ödemeler sorunu 1976 da özel bir önem kazanacak, 1975 e kıyasla daha kritik hale gelecektir. Mevcut koşullar içinde 1976 ithalatı 6 milyar doların altına düşürülemeyecektir. En iyimser tahminle ihracatımız 2 milyar dolar olarak gerçekleşse bile dış ticaret açığımız 4 milyar dolara çıkacaktır. İşçi döviz gelirlerinde bir artış beklenemeyeceğine, döviz rezervlerimiz azaldığına, DÇM hesaplarının taksit ve faizlerinin ödenmesine başlayacağına göre büyük ölçüde dış finansman kaynaklarına başvurmak gerekecektir. Uzun vadede en tutarlı çözüm yolu ihracata dönük bir sanayileşme ve dünya pazarlarında rekabet gücüne sahip malların üretimi olmalıdır.

Ayın Ekonomik Haberleri

Derleyen : Şeref ÖZGENCİL

FIYAT ARTIŞ HIZI DEVAM EDİYOR... ŞUBAT AYINDA FİYATLAR BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE YÜZDE 18 ARTTI...

Fiyatlardaki artışın son aylarda tekrar hızlanma sürecine girdiği bildirilmektedir. Ticaret Bakanlığı'nın Şubat ayına ait istatistiklerine göre, Ankara Geçinme Endeksi geçen yıla göre yüzde 18 artarak aynı süre içinde İstanbul'da artış oranı yüzde 16 olmuştur. Bu arada fiyat artışlarına ilişkin istatistiklerden, Şubat ayı içinde en büyük artışların gıda maddelerinde kaydedildiği anlaşılmaktadır.

Büyük şehirlerde artan fiyatlar

Ticaret Bakanlığı istatistiklerinden, büyük şehirlerde özellikle et fiyatları ile süt fiyatlarının önemli artışlar gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu arada «İstanbul Geçinme Endeksi» içinde yer alan et fiyatları 537 puana ulaşarak rekor düzeyde artış göstermiştir. Bu durumda, bir ay içinde et fiyatları Ankara'da yüzde 35 artmış olmaktadır. 1975 yılının Şubat ayına göre ise et fiyatları bir misli artış göstermiştir. İstanbul geçinme endeksinde et fiyatları da benzer artışlar göstererek rekor düzeyi muhafaza etmektedir. Et fiyatlarının yanısıra süt ve süt mamullerinde de büyük artışlar görülmektedir. Süt fiyatları, Ankara'da

geçen yılın aynı dönemine göre, yüzde 35 artış göstermiştir. Sebze fiyatlarında ise yüzde 30'luk bir artış gözlenmektedir. Böylece üç ana gıda maddesi, büyük şehirlerde en yüksek artış gösteren mallar durumuna gelmiştir.

Toptan eşya fiyatları endeksi düşüyor

Ticaret Bakanlığının geçinme endekslerinin büyük artışlar göstermesine karşılık «Toptan Eşya Fiyatları Endeksi»nin artış hızı çok düşük düzeyde artış göstermiştir. Nitekim Ticaret Bakanlığı'nın son istatistiklerine göre, bir aylık yüzde 2, bir yıllık artış ise yüzde 8 olmuştur. Ancak büyük şehirlerde önemli fiyat artışı gösteren gıda maddeleri ile ilgili olarak, «Toptan Eşya Fiyatları Endeksi» düşüşler göstermektedir. Özellikle bakliyat, hububat ve hayvan mahsüllerinde geçen yıla ve geçen aya göre düşüşler saptanmıştır. İstatistiklere geç intikal ettiği anlaşılmıştır.

İTHALAT İÇİN GEREKLİ OLAN AKREDİTİF İŞLEMLERİ MERKEZ BANKASI'NDAN TİCARİ BANKALARA DEVREDİLDİ.

**Bankaların döviz sıkışıklığı yüzünden
İthalat işlemleri büyük ölçüde gecikiyor.**

İthalat için gerekli olan akreditif işlemler Merkez Bankası'nın aldığı bir kararla döviz pozisyonu tutmaya yetkili bankalara devredilmiştir. Ancak bankaların elindeki dövizlerin sınırlılığı yüzünden ithalat işlemlerinin büyük ölçüde aksadığı bildirilmektedir. Bu arada Merkez Bankası sadece AET liberasyon listesinden yapılan ithalat ile acil kota ihtiyaçlarını giderdiği bildirilmektedir.

18 Şubat tarihinden itibaren yapılan bütün ithalat işlemlerinin bankalara devredilmesi yolunda Merkez Bankası'nın aldığı karara döviz miktarının giderek azalması gösterilmiştir. Buna karşılık Döviz Çevrilebilir Mevduat hesapları kanalıyla bankalarda toplanan dövizlerin çoğalması nedeniyle ithalat işlemlerinde yeni bir uygulamaya gidilmiştir. Ancak yeni uygulamadan sonra bankalarda büyük akreditif işlemlerinin birikmesi nedeniyle ithalatta gecikmeler olduğu ortaya çıkmıştır. Bu arada döviz pozisyonu tutmaya yetkili bankaların sayısının sınırlı olması nedeniyle ithalat işlemlerinin daha da gecikeceği bildirilmektedir.

Bu arada Merkez Bankası kanalıyla sadece AET Katma Protokol Liberasyon Listesinden yapılan ithalat ile Acil Kota ihtiyaçlarının giderildiği bildirilmektedir.

TÜRKİYE'DE PARA KURLARININ YENİDEN AYARLANMASININ ÜZÜM İHRACATINI ETKİLİYECEĞİ ÖNE SÜRÜLÜYOR

Son para kuru ayarlamalarının Türkiye'nin çekirdeksiz kuru üzüm ihracatını etkileyeceği öne sürülmüştür.

İtalya liretinin sürekli değer kaybetmesi sırasında liretle ihracatına izin verilen çekirdeksiz kuru üzümün, son para kuru ayarlanması ile aradaki farkın ortadan kalkmış olması nedeniyle üzüm ihracatında bir gerileme olacağı belirlen Roma Ticaret Ataşeliğimiz, İzmir İhracatçı Birliklerine gönderdiği bir yazıda, gereken tedbirler alınmazsa bazı çekirdeksiz kuru üzüm pazarlarımızı Yunanistan'a kaptıracağımızı bildirmiştir.

Bundan bir süre önce İtalyan parası liret'in değer kaybetmesi ve dolarla ya da diğer paralarla liret arasında yüzde 14 kadar bir fark olması nedeniyle Türkiye'den üzüm ihracatı sürekli olarak liret ile yapılmaktaydı. Ancak Türkiye'deki son para kuru değişikliği yüzde 14'e yaklaşan bu farkı ortadan kaldırmıştır. Bu, aynı numara üzümlerde, şöyle bir durum yaratmaktadır: Bizim 9 numara üzümlerimize eş değerde olan Yunanistan'ın 4 numara üzümleri İtalya'da dolar karşılığında satılırsa 425.000 lirete mal olmaktadır. Oysa aynı değerde olan 9 numara Türk üzümü 421.190 liret fob/kg'a mal olmakta ve öteden beri İtalyan ithalcıları Türk üzümlerini Yunan üzümlerine tersih etmekteydiler. Bunun en açık örneği Türkiye'nin İtalya'ya Yunanistan'dan üç misli fazla üzüm ihraç etmesidir. Fakat, liretin düşmesi ve diğer kurların da ayarlanması ile Türk üzümleri Yunan üzümlerinden daha pahalıya mal olmaktadır. Bu nedenle, İtalyan üzüm ithalatçılarının, üzümleri yerine Yunan üzümlerini tercih etmeye başlayacakları belirtilmektedir.

Roma Ticaret Ataşeliğimiz, bu konuya ilişkin tedbirlerin alınmasını ve üzüm ihracatındaki gerilemenin önüne geçilmesini salık vermiştir.

zamanınız pahalı mı?

TÜRKİYE HALK BANKASI,
küçük tasarruflarınız kadar,
zamanınızın'da çok değerli olduğu
çağımız yaşantısında,
süratli hizmeti gaye edinerek
modern bankacılık uygulaması
ile daima hizmetinizdedir.

TÜRKİYE HALK BANKASI
halkın bankasıdır

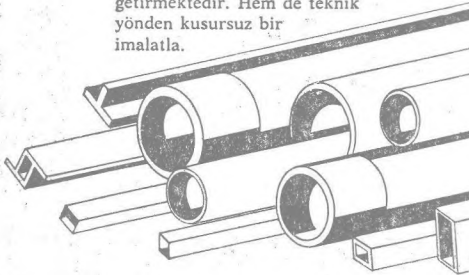

Sanayide ve İnsaatta, Borusan sizinle!

Bütün teşebbüslerinizin güvenilir bir desteğe ihtiyacı vardır. İşte istifadenize sunduğumuz Borusan çeşitleri size bu imkânı getirmektedir. Hem de teknik yönden kusursuz bir imalatla.

Başlıca çeşitlerimiz :

- Su ve gaz boruları
- Sanayi boruları (Mobilya ve ekzoz borusu)
- Profil borular
- Kalın etli profiller
- Pencere profilleri
- Paslanmaz çelik borular
- Ambalaj çemberi
- DKP bant

BORUSAN

Teknikte gerçek aşama

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı

•ateş tuğlası
•ateş harçları
izolasyon tuğlası

Fab. 23 22 10

Mz. 44 30 40

EYÜP — İSTANBUL

11

St

Otomatik Arçelik termosifonu büyük su kapasitelidir. 105 litre su alır. Emaye su haznelidir. Çift cidarlıdır. Delinmez, paslanmaz. Otomatik Arçelik termosifonu cam pamuğu ile tecrit edilmiştir. Isı kaybetmez. Otomatik Arçelik termosifonu hem suyu, hem ısıyı koruyan verimli, uzun ömürlü bir depodur.

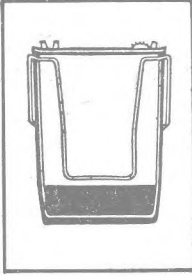
otomatik

ARÇELİK
termosifonu

AĞIR İŞİTENLERE

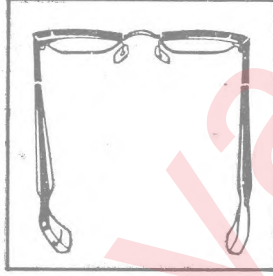
OTICON

İşitme cihazları

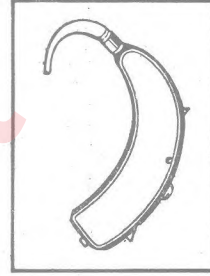
MODELLER

370 Süper - 370 Voc.Tr
371 LDC - 371 Push Pull
380 - 375 Push Pull

MODEL

835 Sx (LDC)

MODELLER

E 16 U
E 11 V
E 14 V

TEK TARAFLI-ÇİFT TARAFLI VE KEMİK YOLU TİPLERİ

Sivil ve askeri memurlara

KENDİLERİNE EŞ ve ÇOCUKLARINA BAKMAKLA YÜKÜMLÜ ANNE ve BABALARINA

Sigortalı işçilere

KENDİLERİNE EŞ ve ÇOCUKLARINA

Emeklilere

ASKER ve SİVİL EMEKLİLERİN KENDİLERİNE EŞ ve ÇOCUKLARINA DUL ve YETİMLERİNE

BEDELİ DEVLETCE ÖDENMEK ÜZERE

OTICON İŞİTME CİHAZLARININ

BÜTÜN MODELLERİ VERİLMEKTEDİR.

İŞİTME CİHAZLARI MERKEZLERİ

ANKARA:

HERGÜN TİCARET
(Güner Tataragaşı)
Atatürk Bul. 85/2-A
Kızılay Tel: 17 94 96

İSTANBUL:

OTO ROT KOLL.ŞTİ
Lâmartin Cad 25/1
Taksim
Tel: 45 28 25

İZMİR:

DAMLAPINAR MÜESSESESİ
Kemal Damlapınar
Konak Ankara Palas altı
7/6 Tel: 13 66 16

Türkiyede ve bütün dünyada

İhracat ve ithalât işlemleriniz,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız
ve diğer bütün bankacılık işleriniz için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki birinci sınıf muhabirleri
ile işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

AKBANK

“ev”limisiniz?

Güzel dekore edilmiş, sizi mesut eden, sıcak bir eve mi sahipsiniz? O halde, evinizi kışın karından, ilkbaharın rüzgârından, yazın güneşinden, sonbaharın yağmurundan, koruyunuz. Bu koruma işini CBS Akrolit Dış Cephe Kaplama Boyası en mükemmel şekilde yerine getirecektir. CBS Akrolit Saf Akrilik Dış Cephe Kaplama Boyası evinizin dış cephesini bir zırh gibi sarıp dış tesirlerden korur.

Üstelik birbirinden cana yakın renkleriyle evinizin dış görünüşüne göz alıcı bir güzellik getirir.

ÇBS dev Alman Kimya kompleksi BASF (Badische Anilin und Soda Fabrik A.G.)'ın özel formülleriyle Türkiye'de ÇBS Boya-Kimya fabrikalarında imal olunmaktadır.

Evinizi ÇBS Akrolit sarsın.

Eviniz kara, yağmura, güneşe, rüzgâra karşı yıllarca korunsun.

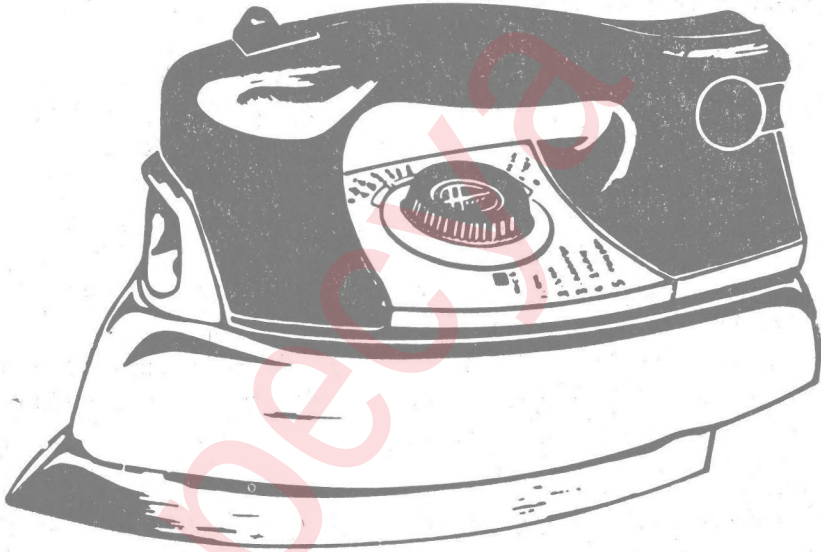

CBS Akrolit®
dış cephe kaplama boyası

ÇBS BOYA-KİMYA SANAYİİ ve TİCARETİ A.Ş.
Karaköy Kardeşim Sok. 44/3 İstanbul Tel: 49 67 10

HOOVER

Buharlı ütü

GÜLOK

DÜNYA MARKASI

GENEL SATICISI: MATAŞ TİCARET A.Ş. Kabataş - İstanbul Tel: 45 07 00

Gübre Fabrikaları T.A.Ş.

SERMAYESİ : 200.000.000,— TL.

- Ülkemizin een eski süperfosfat imalâtçısı olan Şirketimiz, büyük tecrübesi ve yeni tesisleriyle çiftçimizin hizmetindedir.
- Süperfosfat sun'î gübresi bitkinin muhtaç olduğu besin maddesini toprağa veren ve bol ürün alınmasında başlıca âmil olan gübredir.
- Granüle süperfosfat gübrelerimiz T. Ziraî Donatım Kurumundan ve T. Şeker Fabrikaları A.Ş. den 50 kiloluk muntazam ve sağlam polietilen ambalajlar içinde temin edilebilir.
- Şirketimizin İskenderun'da gerçekleştirdiği 230.000 ton/yıl kapasiteli sülfürik asit, 75.000 ton/yıl kapasiteli fosforik asit ve Yarımsa'da gerçekleştirdiği 75.000 ton/yıl kapasiteli fosforik asit tesisleriyle Yurt ekonomisine, yılda yaklaşık olarak 16.000.000,— \$ döviz tasarrufu sağlanmış olacaktır.
- 200.000 er ton/yıl nominal kapasiteli iki fabrikamızda üretilen süperfosfatlarla takriben 40.000 dekar tahıl arazisinin gübrelenmesi temin edilecektir.

UMUM MÜDÜRLÜK :

Mecidiyeköy — Büyükdere Cad. No. 101

Tel : 66 72 65

İSTANBUL

FABRİKALAR :

Yarımsa Süperfosfat Fabrikası

Te : 1106

Tel : 1106

Sarıseki Süperfosfat Fabrikası

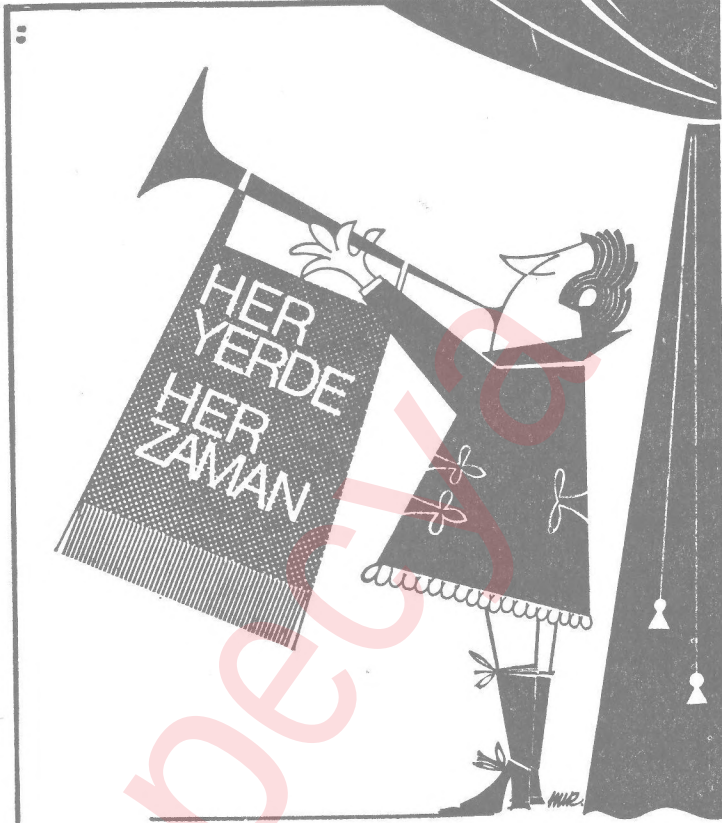
Tel : 1594

İZMİR

İSKENDERUN

(Basın İlan)

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın İlan)